

Robert Klaczyński

Autoreferat

Urodziłem się 10 stycznia 1973 roku w Krakowie. W tym też mieście mieszkam. 29 czerwca 2001 roku ukończyłem studia licencjackie na Uniwersytecie Jagiellońskim - Wydział Prawa i Administracji (specjalność administracja samorządowa) broniąc pracę *Straż miejska w systemie ochrony porządku publicznego*. Promotorem pracy był dr Krzysztof Mączyński. Studia uzupełniające magisterskie kontynuowałem w Akademii Pedagogicznej im. KEN w Krakowie na kierunku politologia (specjalność administracja samorządowa) gdzie uzyskałem 1 stycznia 2004 roku tytuł magistra broniąc pracę: *Czeczeński Węzeł: rosyjsko – czeczeński konflikt zbrojny 1994 – 2003*. Promotorem pracy była dr hab. prof. UP Katarzyna Sobolewska – Myślik, recenzentem dr Ryszard Kozioł. W 2004 roku rozpocząłem w Akademii Pedagogicznej im. KEN w Krakowie studia doktoranckie, które zakończyłem w maju 2008 roku. W dniu 19 czerwca 2008 uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego uzyskałem stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na podstawie obronionej rozprawy: *Odbudowa mocarstwowej pozycji Rosji na obszarze byłego ZSRR*. Promotorem rozprawy doktorskiej była dr hab. prof. UP Katarzyna Sobolewska – Myślik, recenzentami prof. dr hab. Michał Śliwa, dr hab. prof. UEK Robert Jakimowicz. Od 1 lutego 2009 roku jestem pracownikiem Instytutu Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie na stanowisku adiunkta. Od 1 listopada 2013 roku pełnię obowiązki zastępcy Dyrektora Instytutu Politologii.

Tytuł osiągnięcia naukowego (art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki)

R. Klaczyński, *Strategia Polityczna Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy i Białorusi: 1990 – kwiecień 2014*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2014, ss. 361; recenzje wydawnicze: prof. dr hab. Sergiusz Wasiuta, prof. dr hab. Janusz Sztumski.

Omówienie celu naukowego pracy, jej wyników oraz możliwości późniejszego wykorzystania

Roli i znaczenia państwa rosyjskiego w kształtowaniu polityki międzynarodowej zarówno na obszarze „Starego Kontynentu”, jak również spoglądając szerzej w ujęciu globalnym, trudno silać się na miarodajną analizę stosunków międzynarodowych nie doceniać, pomijać. Nie można podejmować działań na rzecz budowy konstrukcji określonego ładu w zakresie bezpieczeństwa, gospodarki, aspektów społeczno – kulturowych, pomijając w założeniach takiej konstrukcji udział, lub przynajmniej wpływ na jej ostateczny kształt, Federacji Rosyjskiej. W przeszłości elity polityczne tego kraju uczestniczyły w pracach na rzecz budowy politycznej, kulturowej w końcu ekonomicznej konstrukcji „Starego Kontynentu”. Przykładem tego są ważne wydarzenia historyczne w postaci Kongresu Wiedeńskiego 1814 – 1815, który ukształtował porządek w XIX wiecznej Europie, trzech konferencji wielkich mocarstw (Teheran, Jałta, Poczdam) w okresie II wojny światowej w latach 1943 – 1945, które zdecydowały na blisko pół wieku o podziale wpływów na kontynencie europejskim. Szczególne znaczenie ma udział strony rosyjskiej w kształtowaniu procesów polityczno – społeczno – gospodarczych w Europie dla Polski. Stąd też relatywnie wysokie zainteresowanie problematyką rosyjską, spoglądając szerzej całego obszaru postradzieckiego, ze strony polskich elit naukowych, politycznych, a w końcu tak ciężko doświadczonego wydarzeniami minionego już XX stulecia społeczeństwa. Wydaje się jednak, iż dokonywane dotychczas próby oceny postradzieckiej rzeczywistości obarczone są w zbyt wielkim stopniu historią, co wpływa negatywnie na prowadzone analizy polityczne, gospodarcze, w końcu kulturowe, roli jaką odgrywa Federacja Rosyjska w polityce globalnej. Spoglądanie przez pryzmat relacji polsko – rosyjskich na współczesną Rosję wytwarza niepełny, często pełen sprzeczności, w końcu nie oddający rzeczywistości obraz tego kraju. Stąd też w dotychczasowej pracy badawczej starałem się w sposób, na tyle na ile to tylko możliwe bezstronny, w myśl niemieckiej doktryny „Realpolitik”, oceniać mające miejsce na obszarze byłego ZSRR wydarzenia. Od momentu uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych podjąłem szereg działań na rzecz pogłębienia wiedzy, poszerzenia horyzontów badawczych w odniesieniu do obszaru byłego ZSRR. Nawiązałem wiele cennych kontaktów z ośrodkami naukowymi w Federacji Rosyjskiej, Ukrainie, Białorusi. Dokonałem szeregu kwerend w ośrodkach naukowych, analitycznych, bibliotekach w kraju i za granicą. Zebrany materiał posłużył do stworzenia pracy monograficznej *Strategia Polityczna Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy i Białorusi: 1990 – kwiecień 2014*. Obejmuje

ona swoim zakresem badawczym problemy związane z szerokim wachlarzem relacji na linii Rosja – Ukraina oraz Rosja – Białoruś. Wykazane zostały podobieństwa i różnice w założeniach rosyjskiej strategii politycznej wobec tych dwóch republik. W pierwszym rozdziale została zdefiniowana kultura strategiczna jako kluczowe dla nauki o bezpieczeństwie, określenia roli i znaczenia państwa jakie odgrywa (lub potencjalnie może odgrywać) na arenie międzynarodowej, pojęcie. W rozdziale tym podjęto badania nad kulturą strategiczną Federacji Rosyjskiej, znaczenia jakie mają poszczególne elementy współtworzące konstrukcję kultury strategicznej. Kultura strategiczna Federacji Rosyjskiej stanowi fundament wyjściowy rozważań dotyczących możliwości i ograniczeń rosyjskiej strategii politycznej wobec Ukrainy i Białorusi. W drugim rozdziale monografii podjęto badania nad ewolucją strategii bezpieczeństwa oraz polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej od chwili uzyskania suwerenności aż do czasów nam współczesnych (konfliktu rosyjsko – ukraińskiego). Rozdział trzeci to próba określenia najważniejszych determinantów polityki rosyjskiej wobec Ukrainy oraz Białorusi w tym: geopolitycznego położenia republik europejskiej części byłego ZSRR, potencjału gospodarczego Ukrainy oraz Białorusi oraz problemów związanych z szeroko rozumianym bezpieczeństwem. Ważne miejsce zajmuje ocena fundamentów cywilizacyjno – kulturowo – tożsamościowych świadczących o sile państwa, narodu, możliwości prawidłowej percepcji rzeczywistości wewnętrznej, jak również międzynarodowej, przez Ukraińców oraz Białorusinów. Czwarty rozdział omawia wpływ jaki mają aktorzy państwowi oraz niepaństwowi spoza obszaru byłego ZSRR na kształtowanie się relacji na obszarze europejskiej części byłego ZSRR zwłaszcza w odniesieniu do Ukrainy i Białorusi. Zarazem jednak stanowi on próbę odpowiedzi na pytanie o wpływ globalizacji na procesy polityczne, ekonomiczne, w sferze bezpieczeństwa i kultury, mające miejsce na europejskiej części byłego państwa radzieckiego. Ostatni z rozdziałów został poświęcony ocenie znaczenia i roli jaką odegrał „Kijowski Majdan” w kreowaniu narodu ukraińskiego, sfery relacji rosyjsko – ukraińskich, w końcu zmian w układzie sił na obszarze europejskiej części byłego ZSRR. Rozdział ten stanowi dobry element wyjściowy do oceny, podsumowania rosyjskiej strategii bezpieczeństwa i polityki zagranicznej w obliczu najpoważniejszego od chwili upadku ZSRR wyzwania jakim jest niewątpliwie sytuacja na Ukrainie. Jest również próbą odpowiedzi na pytanie o przyszłości Rosji, wybór drogi rozwoju tego największego obszarowo państwa na świecie, szansach i zagrożeniach, które niosą dla Federacji Rosyjskiej jej aspiracje mocarstwowe. Całość pracy zwieńczona jest zakończeniem stanowiącym podsumowanie aktualnej polityki rosyjskiej wobec Ukrainy i Białorusi, analizą

możliwości i zagrożeń, które niesie za sobą prowadzona przez obecne elity polityczne Federacji Rosyjskiej polityka.

Nadrzędnym celem pracy jest nakreślenie obrazu skomplikowanej sytuacji europejskiej części obszaru byłego ZSRR w trójkącie Federacja Rosyjska – Ukraina – Białoruś oraz ukazanie możliwości, narzędzi, którymi dysponuje Federacja Rosyjska wobec Ukrainy oraz Białorusi. W dalszej kolejności wskazanie na ograniczenia polityki rosyjskiej w realizacji jej strategicznej koncepcji zagospodarowania europejskiej części obszaru byłego ZSRR. Wśród możliwości widzianych przez pryzmat posiadanych narzędzi należy zwłaszcza wymienić zasoby surowców strategicznych w tym gazu ziemnego i ropy naftowej, które są wykorzystywane jako kluczowy element wpływu ze strony Federacji Rosyjskiej na kreację relacji międzynarodowych widzianych nie tylko poprzez pryzmat obszaru byłego ZSRR, ale również szerzej w wymiarze całego „Starego Kontynentu”. Gaz ziemny jako skuteczne narzędzie kreowania rzeczywistości polityczno – gospodarczej był używany wobec Ukrainy oraz Białorusi kilkakrotnie na przestrzeni dwudziestu lat od uzyskaniu przez te państwa niepodległości. W przypadku Ukrainy strona rosyjska zabiegała o poszerzenie swoich wpływów politycznych, gospodarczych, w końcu zaś wyhamowania ambicji proeuropejskich wśród Ukraińców. W stosunku do Białorusi wykorzystywanie gazu ziemnego jako narzędzia wpływu miało na celu przejęcie pozostających we własności białoruskiego państwa strategicznie ważnych aktywów gospodarczych w postaci kluczowych dla białoruskiego sektora ekonomicznego przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza sektora energetycznego. Problem wyhamowania tendencji proeuropejskich oraz poszerzenia zakresu kontroli nad białoruskimi elitami politycznymi w odniesieniu do strategii rosyjskiej wobec Ukrainy ma zdecydowanie mniejsze znaczenie. Wynika to z faktu bardzo wysokiego stopnia kontroli procesów politycznych, gospodarczych, społecznych mających miejsce w republice ze strony władz rosyjskich. Innym narzędziem wpływu wykorzystywanym przez stronę rosyjską jest mniejszość rosyjska. W szczególny sposób jej istnienie oraz roszczenia polityczne, terytorialne, zostały wykorzystane w przypadku Ukrainy. Przyniosło to efekt w postaci aneksji Krymu oraz zajęcia wschodniej części ukraińskich regionów: ługańskiego oraz donieckiego wraz z kluczowymi miastami Donieck, Ługańsk. Doprowadziło to do osłabienia Ukrainy jako podmiotu relacji międzynarodowych, najprawdopodobniej stanowić to będzie w przyszłości wygodne narzędzie kreacji ukraińskiej rzeczywistości w wymiarze relacji wewnętrznych i zewnętrznych ze strony rosyjskiej. Separatyzm jak dotąd okazywał się skutecznym narzędziem rosyjskiej polityki zagranicznej (Gruzja – Osetia Południowa, Abchazja, Azerbejdżan – Górski Karabach, Mołdawia - Nadniestrze). Ważnymi narzędziami

kreacji rzeczywistości obszaru byłego ZSRR ze strony Federacji Rosyjskiej niezmiennie od lat pozostają również: powiązania polityczno – gospodarcze, kultura, język. Wszystko to wpływa na wysoką ocenę możliwości kreacji polityki rosyjskiej wobec europejskiej części byłego ZSRR. Wśród ograniczeń należy wskazać na rosnącą rolę pozostałych kluczowych graczy w regionie byłego ZSRR wśród, których na szczególną uwagę zasługują: USA, UE oraz ChRL, w mniejszym stopniu zaś regionalne potęgi takie jak Turcja. Wyraźny jest jednak brak doprecyzowanej, realizowanej konsekwentnie strategii wobec obszaru europejskiej części byłego ZSRR ze strony USA oraz UE. W dalszym ciągu obszar ten wskutek wydarzeń na Bliskim Wschodzie, Azji Centralnej oraz w obliczu zagrożeń, które niesie za sobą międzynarodowy terroryzm, a także wyzwań związanych z globalnym kryzysem finansowym pozostaje areną politycznych zmaganiań o drugorzędym znaczeniu. Problem z uregulowaniem kryzysu ukraińskiego ma na celu nie tyle rozszerzenie wpływów Zachodu co osłabienie rosnącej w siłę Rosji, zahamowanie jej politycznej, również ekonomicznej (w wymiarze surowcowym) ekspansji. Ukraina, Białoruś postrzegane nawet jako peryferia dla centrum (USA, UE) stanowią zbyt małą wartość dodaną aby generować poważny konflikt o znaczeniu międzynarodowym. Interesująca dla badacza relacji międzynarodowych, sfery bezpieczeństwa, choć niejasna i niejednoznaczna w ocenie pozostaje za to pozycja i rola jaką odgrywa ChRL na obszarze byłego ZSRR. Władze chińskie starają się zwiększyć siłę oddziaływania na obszar europejskiej części byłego państwa radzieckiego głównie jednak w sferze ekonomicznej. Polityczne ambicje chińskiego mocarstwa pozostają na razie jednak nadal w obszarze rozważań analitycznych. Wydaje się, iż kierownictwo chińskie uznaje, iż na obecnym etapie budowy chińskiej kultury strategicznej nie należy artykułować zbyt agresywnej strategii politycznej. Polityka „małych kroków” w dalszym ciągu pozostaje wyznacznikiem strategii ChRL nie tylko wobec obszaru byłego ZSRR, ale również w ramach globalnych relacji międzynarodowych. Głównym ograniczeniem dla rosyjskiej strategii wobec obszaru europejskiej części byłego ZSRR, a spoglądając szerzej całej prowadzonej przez rosyjskie elity polityki zagranicznej pozostaje sytuacja wewnętrzna tego państwa. Nie udało się przeprowadzić skutecznych reform na rzecz modernizacji systemu gospodarczego, społecznego w końcu również politycznego kraju. Problemy wynikające z braku pełnej modernizacji zostały przykryte autorytaryzmem, który nie może stanowić w dłuższej perspektywie skutecznej odpowiedzi na wyzwania stojące przed państwem rosyjskim. Monokulturowość gospodarcza wyrażająca się uzależnieniem przychodów rosyjskiej gospodarki od cen za surowce energetyczne czyni państwo rosyjskie nieodpornym na działania innych wielkich graczy na globalnym rynku paliw. Ogranicza to pole manewru

rosyjskiej strategii politycznej. Wprowadzone przez państwa zachodnie sankcje, mimo iż ich charakter jest mocno ograniczony, negatywnie wpływają na rosyjski system ekonomiczny. To niewątpliwa słabość, ograniczająca możliwości odbudowy mocarstwowej pozycji Rosji w ujęciu globalnym. Brak politycznych mechanizmów przekazywania władzy, świadomej celów, choć nie metod ich wprowadzania, opozycji powodują, iż w przypadku odejścia od sterów rządów przez Władimira Putina prawdopodobnym scenariuszem wydarzeń może być pojawienie się próżni politycznej skąd niedaleko do kolejnej w rosyjskich dziejach „Wielkiej Smuty”. Tak definiowana przyszłość może się stać podłożem dla uruchomienia procesów destabilizacji sytuacji wewnętrznej kraju (wzrost tendencji separatystycznych, walka o władzę z wykorzystaniem resortów siłowych) osłabiając w efekcie znaczenie Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej, przekreślając plany odbudowy mocarstwowej pozycji w ujęciu globalnym. Trudno współcześnie odpowiedzieć na pytanie na ile rosyjskie elity polityczne są przygotowane na rozwiązywanie tak definiowanych problemów, w końcu też przeświadczone o nieuchronności zmian w rosyjskim systemie sprawowania, jak również wyłaniania władzy.

Rezultaty podjętych badań nad tematem rozprawy habilitacyjnej przyniosły za sobą szereg konkluzji, również hipotez z tym jednak zastrzeżeniem, iż praca dotyczy obszaru badawczego podlegającego szybkim, często nieprzewidywalnym przeobrażeniom. Trudno więc w sposób jednoznaczny dokonać w pełni wiarygodnej, odpowiadającej wyzwaniom rzeczywistości oraz prognozom i symulacjom przyszłości, syntezy problemu. Nie ulega jednak wątpliwości, iż celem Federacji Rosyjskiej (podobnie zresztą jak w przeszłości) pozostaje budowa mocarstwa o aspiracjach globalnych wykraczających poza obszar postradziecki. Ten ostatni stanowi rodzaj bastionu politycznego, militarnego odgradzającego Federację Rosyjską od wpływów zachodnich uważanych za zagrożenie dla obecnego porządku poźniowojennego, w końcu dla substancji cywilizacyjno – kulturowo – tożsamościowej samej Rosji. Nie ulega wątpliwości, iż bez udziału strony rosyjskiej nie uda się przeprowadzić zmian na obszarze europejskiej części byłego ZSRR. Podział Ukrainy, o ile do niego dojdzie, będzie rozwiązaniem tymczasowym, trwale nie zapewni pokoju, konstruktywnej współpracy na linii Federacja Rosyjska – szeroko rozumiany Zachód. Skłonienie Rosji siłą do przyjęcia takich warunków, które pozbawiłyby Federację Rosyjską wpływów na obszarze byłego ZSRR, zerwania ze spuścizną historyczną odwołującą się do genezy państwowości rosyjskiej (Ruś Kijowska, Nowogród, Krym) mogłoby w przyszłości przyczynić się do wygenerowania polityki rewanżyzmu znanej już z nam z historycznej perspektywy I oraz II wojny światowej. Odepchnięcie Rosji na Wschód osłabi Europę, jej znacznie polityczne dla porządku globalnego ulegnie dalszej redukcji, pozycja wyjściowa do

polityczno – ekonomicznej rywalizacji z Azją postawi ją w niekorzystnej, słabej pozycji mierzonej siłą przestrzeni, możliwościami w sferze bezpieczeństwa i gospodarki. Porozumienie z Federacją Rosyjską oparte na propozycji włączenia Rosji do głównego nurtu przemian cywilizacyjno – ekonomicznych wydaje się nieodzownym warunkiem spokoju, stabilizacji w końcu bezpieczeństwa kontynentu europejskiego. Federacja Rosyjska jako imperium peryferyjne stanowi dla Zachodu znacznie większe zagrożenie, niż Rosja definiowana jako mocarstwo ponadregionalne (nawet z aspiracjami globalnymi) biorąca udział w debacie politycznej, w której jest zmuszona do zaakceptowania reguł rządzących relacjami międzynarodowymi opartych na prawie międzynarodowym. Należy do tego dążyć nawet za cenę pewnych ustępstw, koncesji polityczno – ekonomicznych bowiem polityka międzynarodowa powinna być sztuką kompromisu, często trudnego, zapobiegającego jednak w efekcie poważniejszym konfliktom. Kompromis polityczny z Federacją Rosyjską nie może jednak godzić bezpośrednio w interesy Zachodu, podważając jego dorobek, spuściznę cywilizacyjną w końcu konstrukcję polityczną, na której opierają się państwa obszaru euroatlantyckiego. Sądzę jednak, iż w przypadku konsekwencji w podejmowanych działaniach, jest on możliwy do osiągnięcia.

Wskazanie na pozostałe osiągnięcia naukowe nawiązujące do prowadzonych badań

W ramach osiągnięć naukowych w okresie od chwili uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce to jest od 19 czerwca 2008 roku do 8 grudnia 2014 roku należy wyszczególnić: ponad pięćdziesiąt publikacji w postaci artykułów naukowych oraz cztery prace monograficzne obejmujące swoim obszarem badawczym problematykę bezpieczeństwa energetycznego obszaru byłego ZSRR, polityki zagranicznej, strategii politycznej Federacji Rosyjskiej wobec regionu postradzieckiego, problemów społeczno – ekonomiczno – kulturowych krajów wchodzących w przeszłości w skład państwa radzieckiego. Jedną z najważniejszych publikacji w moim dorobku naukowym jest monografia:

- R. Kłaczyński, *Ropa naftowa i gaz ziemny obszaru postradzieckiego. Rola i znaczenie surowców energetycznych w polityce Kremla*, Kraków 2010, ss. 174. Praca monograficzna obejmuje swoją treścią problemy związane z wykorzystaniem gazu ziemnego i ropy naftowej jako narzędzi kreacji polityki rosyjskiej wobec państw obszaru byłego ZSRR. Podejmuję w niej wysiłek syntezy problemów związanych

z produkcją oraz przesyłem surowców energetycznych w kontekście politycznej strategii Federacji Rosyjskiej. Zwracam uwagę na uzależnienie państw obszaru byłego ZSRR od Rosji zarówno w ramach relacji na linii eksporter – importer surowców oraz w ramach tranzytu surowców energetycznych na rynki trzecie spoza obszaru postradzieckiego. Konkludując stwierdzam, iż celem Rosji jest nie tylko utrzymanie monopolu na sprzedaż gazu ziemnego, w mniejszym stopniu ropy naftowej na europejskim rynku paliw, ale również uzależnienie państw odbiorców surowca od dostaw i wykorzystywanie tego faktu do uzyskiwania korzyści politycznych, ekonomicznych. Nadrzędnym zaś celem jest budowa mocarstwa energetycznego stanowiącego fundament dla odbudowy mocarstwowej pozycji Federacji Rosyjskiej w ujęciu globalnym.

- Efektem kontynuacji moich badań naukowych nawiązujących do rosyjskiej strategii energetycznej stał się artykuł: R. Kłaczyński, *Znaczenie surowców energetycznych dla rosyjskiej gospodarki, społeczeństwa oraz sfery stosunków zewnętrznych. Bilans zysków i strat* [w:] A. Żebrowski (red.), *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Politologica VIII*, Kraków 2012, s. 101 – 120. Artykuł ten określa cele i zadania jakie stawia sobie państwo rosyjskie w zakresie wykorzystania surowców energetycznych zarówno na arenie wewnętrznej, jak również w ramach stosunków międzynarodowych. W treści publikacji zawarto próbę bilansu zysków i strat płynących z wykorzystania gazu ziemnego oraz ropy naftowej jako narzędzia wpływu, kreacji polityki wewnętrznej ze strony rosyjskich elit politycznych jak również przełożenia rosyjskiej polityki energetycznej na relacje międzynarodowe. W artykule zwrócono uwagę na zagrożenia, które dla rosyjskiej gospodarki, a spoglądając szerzej państwa, niesie za sobą monokulturowość gospodarcza wyrażająca się nadmiernym uzależnieniem budżetu państwa od zysków ze sprzedaży surowców energetycznych będących pochodną koniunktury na globalnym rynku paliw.
- Artykuł R. Kłaczyński, *South Stream i North Stream jako narzędzia realizacji rosyjskiej polityki zagranicznej* [w:] J. Marszałek – Kawa (red.), „Nowa Polityka Wschodnia”, Toruń, 2013, nr 2, s. 130 – 142 podejmuje problem wykorzystania przez stronę rosyjską instalacji służących do przesyłu gazu ziemnego w celu utrzymania monopolistycznej pozycji na europejskim rynku paliw w wymiarze gospodarczym oraz wzmocnienia wpływów politycznych zarówno na obszarze byłego ZSRR jak również wśród państw UE będących importerem surowca. Istniejący już „North

Stream” podważył jedność UE w ramach prowadzonej przez tą organizację polityki energetycznej, podkreślił znaczenie jakie nadal odgrywa państwo narodowe w polityce co szczególnie mocno zaznaczyło się w przypadku niepisanego rosyjsko – niemieckiego sojuszu energetycznego. Druga z instalacji, której losy ze względu na trwający konflikt rosyjsko – ukraiński dalej pozostają niepewne, zmarginalizowałaby znaczenie Ukrainy jako państwa tranzytowego, pozwoliłaby stronie rosyjskiej swobodnie kreować rzeczywistość polityczną, gospodarczą na obszarze byłego ZSRR, w końcu stworzyłaby płaszczyznę, nową jakość w relacjach na linii Federacja Rosyjska – państwa południowej Europy.

- Zawężenie tylko i wyłącznie do Europy problemu wykorzystania przez Federację Rosyjską surowców energetycznych w celu realizacji strategii politycznej byłoby błędem. Dlatego też w swoich badaniach nad problemem sektora energetycznego państw byłego ZSRR nie mogłem pominąć postradzieckiego azjatyckiego rynku paliw. W artykule R. Kłaczyński, *Miejsce i rola państw postradzieckiej Azji Środkowej na globalnym rynku paliw: ograniczenia, możliwości, perspektywy* [w:] Z. Szczepanik (red.), „Episteme”, Kraków 2013, nr 19, s. 25 – 44 charakteryzując rynek gazu ziemnego i ropy naftowej azjatyckiej piątki: Kazachstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Tadżykistan, Kirgizja. Szczególne znaczenie dla produkcji gazu ziemnego i ropy naftowej odgrywają pierwsze z trzech wymienionych państw. Możliwości produkcji gazu ziemnego Kazachstanu, Turkmenistanu oraz Uzbekistanu dają w perspektywie dekady szanse na poważne zwiększenie eksportu na rynki trzecie, głównie jednak do największego odbiorcy gazu ziemnego i ropy naftowej w Azji – ChRL. Federacja Rosyjska kosztem utraty pełnej, jak miało to miejsce w latach 90 XX wieku, kontroli nad przesyłem gazu ziemnego i ropy naftowej będącej w dyspozycji państw postradzieckiej Azji Środkowej na rzecz strony chińskiej uzyskała gwarancję, iż kraje te nie będą strategicznymi dostawcami surowców energetycznych na rynek europejski. Wzmocniło to znaczenie Rosji na europejskim rynku paliw, osłabiło zdolności negocjacyjne ze strony części państw UE w relacjach z Federacją Rosyjską. Problemem rzutującym na możliwości produkcji, eksportu gazu ziemnego oraz ropy naftowej ze strony „azjatyckiej piątki” pozostaje sfera relacji wewnętrznych wyrażająca się w totalitarnej często formie rządów oraz rosnące zagrożenie wpływami radykalnego islamu. Wymusza to ze strony państw postradzieckiej Azji Środkowej konieczność szukania pomocy, wsparcia od Federacji Rosyjskiej wykorzystującej skomplikowaną sytuację wewnętrzną państw „azjatyckiej piątki” w celu realizacji

własnej strategii politycznej, której nadrzędnym celem jest umocnienie wpływów na obszarze Azji Środkowej. Dlatego też możliwości produkcji i przesyłu surowców energetycznych ze strony Turkmenistanu, Kazachstanu oraz Uzbekistanu potencjalnie również Kirgizji oraz Tadżykistanu pozostają nadal nie wykorzystane w stopniu do którego predysponują te państwa bogate złoża. Przynosi to za sobą efekt w postaci osłabienia roli i znaczenia państw wchodzących w skład „Starego Kontynentu”, których możliwości negocjacyjne w zakresie ceny za rosyjskie surowce energetyczne oraz zasad ich pozyskiwania pozostają mocno ograniczone.

Drugim obszarem badawczym, któremu poświęciłem szczególną uwagę jest problem genezy i rozwoju separatyzmów, przebiegu granic na obszarze byłego ZSRR w tym uwzględnienie roli Federacji Rosyjskiej jaką ten kraj odgrywa w procesach politycznych, bezpieczeństwa obszaru postradzieckiego. Roli definiowanej historią, obecnymi możliwościami i ograniczeniami strategii politycznej w końcu udziałem aktorów państwowych i niepaństwowych na obszarze byłego ZSRR. Obszar badawczy, który był przedmiotem moich badań obejmuje również ocenę wewnętrznej stabilności państwa rosyjskiego, która wpływa na możliwość kreacji relacji w polityce zagranicznej.

- Artykuł R. Kłaczyński, *Czecznia naczła wtoroj rossijskoj intervencii – desiat liet spusta* [w:] M. P. Greczuk (red.), *Naukovij Viestnik*, Seria Gumanitarni Nauki, Uniwersytet Połtawski, Połtawa 2009, nr 1, s. 60 – 66 charakteryzuje problem separatyzmu czeczeńskiego, który osłabił unitarność terytorialną Federacji Rosyjskiej grożąc rozpadem państwa. Szczególnie mocno zjawisko separatyzmu w polityce rosyjskiej było zauważalne w ostatniej dekadzie XX stulecia. W przywołanym powyżej artykule naukowym podejmuję próbę analizy sytuacji wewnętrznej w Czeczenii ze wskazaniem na procesy polityczne mające miejsce w sferze bezpieczeństwa. Dokonuję analizy roli Federacji Rosyjskiej postrzeganej jako centrum decyzyjne procesów zachodzących na rosyjskim Kaukazie Północnym. Staram się określić realną wartość siły współczesnego separatyzmu czeczeńskiego, przybliżam jego przemianę ideową z pozycji narodowych na fundamentalistyczne islamskie. Dokonuję również oceny znaczenia zachodzących w regionie procesów na państwo rosyjskie w jego sferze relacji wewnętrznych oraz w mniejszym stopniu polityce zagranicznej.

- Kolejnym artykułem omawiającym problem powojennej Czeczenii jest: R. Kłaczyński, *Republika Czeczenii – sukces czy porażka rosyjskiej polityki wewnętrznej?*, A. Żebrowski, R. Kłaczyński (red.), *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Politologica XII*, Kraków 2014, s. 119 – 130. Analiza problemowa wskazuje, iż Federacja Rosyjska umocniła się na Kaukazie Północnym, w dużym stopniu również zminimalizowała zagrożenie separatyzmem ograniczyła znaczenie ruchów fundamentalistycznych. Uzależniła się jednak od polityki prowadzonej przez miejscowe teipy w tym najbardziej wpływowy pochodzący z czeczeńskiej osady Centaroi, będącej miejscem narodzin obecnego przywódcy czeczeńskiego Ramzana Kadyrowa. Sprawowane przez niego rządy opierają się o miejscowe prawa, zwyczaje. Trudno w efekcie mówić o pełnej kontroli ze strony rosyjskich organów władzy nad republiką czy też znaczącym utożsamianiu się Czeczenów z państwem rosyjskim. W przyszłości, w niesprzyjających dla Federacji Rosyjskiej okolicznościach może to stanowić problem dla jej strategicznych interesów na Kaukazie Północnym, spoglądając szerzej wpływów w całym regionie kaukaskim.
- Problem separatyzmu, delimitacji granic jest również poruszany w artykule R. Kłaczyński, *Rosyjsko – ukraiński konflikt o archipelag wysp Kosa Tuzla: historia, przebieg, konsekwencje* [w:] A. Żebrowski, R. Kłaczyński (red.), *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Politologica XII*, Kraków 2014, s. 108 – 118. Leżąca na Morzu Azowskim Kosa Tuzla stała się przedmiotem sporu między Federacją Rosyjską a Ukrainą na blisko dekadę przed wybuchem obecnego konfliktu. Stanowiło to preludium do rosyjsko – ukraińskiej konfrontacji o strefę wpływów na Morzu Czarnym, którego akwen azowski jest częścią. W artykule tym podejmuję kwestię separatyzmu krymskiego, który wówczas wydawał się pozostawać w politycznej hibernacji oraz znaczenia Morza Czarnego dla kontroli obszaru Zakaukazia głównie w odniesieniu do tras przesyłu towarów, surowców energetycznych. Niewielki z pozoru konflikt o charakterze zawężonym do jednego tylko regionu już wówczas wskazał na zarysowujące się z początkiem XXI wieku tendencje w polityce rosyjskiej wobec Ukrainy. Znalazły one swoje odbicie w obecnym rosyjsko – ukraińskim sporze, którego wymiar sięga daleko poza obszar, na którym rozgrywają się wydarzenia i przyjmuje wymiar, charakter globalny.
- Od chwili zakończenia II wojny światowej nierozwiązanym mimo upływu kilku dekad problemem granicznym pozostaje rosyjsko – japoński spór o prawa do części

archipelagu kurylskiego. Analizę problemu podejmuję w artykule R. Kłaczyński, *Rosyjsko – japoński konflikt o archipelag południowych Kuryli: geneza, stan obecny, perspektywy uregulowania sporu* [w:] M. Skyba, Ł. Kozera (red.), *Europejskie Studia Społeczno – Gospodarcze*, Europejskie Stowarzyszenie Promocji Nauki, Kielce 2013, s. 61 – 83. Trwający od 60 lat konflikt o cztery wyspy archipelagu kurylskiego wykazuje się specyficzną dynamiką. Obydwie strony od lat zajmują niezmiennie w swojej formie i treści stanowiska. Trudno dostrzec w ramach tak definiowanej przez obydwie strony sporu rzeczywistości realnych szans na uregulowania sporu. Japończycy uważają Kuryle Południowe za terytoria okupowane, Rosjanie zaś powołują się na ustalenia międzynarodowe w sprawie podziału terytoriów po II wojnie światowej, według których ich zdaniem Kuryle Południowe trafiły w posiadanie państwa rosyjskiego. Obydwie strony traktują „problem kurylski” ambicjonalnie, stąd też górę biorą emocje nad chłodną kalkulacją polityczno – gospodarczego bilansu zysków i strat.

Charakterystyka innych osiągnięć naukowych oraz dydaktycznych i organizacyjnych

Większość realizowanych przeze mnie zajęć dydaktycznych dotyczy problematyki relacji międzynarodowych oraz szeroko rozumianej sfery bezpieczeństwa zarówno w wymiarze relacji wewnętrznych jak również zewnętrznych. Wśród wykładanych przedmiotów na uwagę zasługują: *Kultura strategiczna, Globalizacja i Regionalizacja, Stosunki Narodowościowe Współczesnego Świata, Bezpieczeństwo Energetyczne obszaru byłego ZSRR*. Dotychczas byłem promotorem blisko 50 prac licencjackich na kierunku stosunki międzynarodowe, politologia. Od 2014 roku prowadzę również seminaria licencjackie na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Nadmieniam również, iż jestem autorem blisko 200 recenzji prac licencjackich oraz magisterskich. **Jestem również promotorem pomocniczym** w przewodzie doktorskim Pani mgr Edyty Sadowskiej. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Realizacja Funkcji administracji publicznej w polityce bezpieczeństwa w województwie małopolskim po 1999 roku*. Obrona doktoratu planowana jest na marzec/kwiecień 2015 na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie.

Od pierwszego listopada 2013 roku pełnię funkcję Zastępcy Dyrektora Instytutu Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. W ramach pełnionych zadań zajmuję się problemami parametryzacji, organizacją konferencji naukowych oraz wykonuję

szereg czynności związanych z bieżącym zarządzaniem Instytutem Politologii. Od maja 2013 roku jestem członkiem Rady Instytutu Politologii. Pełnię również funkcję członka Rectorskiej Komisji ds. Zamówień i Usług dla wszystkich projektów realizowanych w Uczelni. 17 listopada 2011 roku zostałem powołany w skład zespołu ds. organizacyjnych nowego kierunku studiów - bezpieczeństwo wewnętrzne, którego celem stało się przygotowanie odpowiedniej dokumentacji naukowej umożliwiającej otwarcie kierunku. Podjęte działania zakończyły się sukcesem w postaci powstania studiów licencjackich oraz magisterskich na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, które cieszą się niesłabnącym, od roku akademickiego 2012/2013, zainteresowaniem. 25 listopada 2011 roku zostałem powołany do Wydziałowego zespołu ds. Jakości Kształcenia w ramach, którego opracowywałem ramy programowe, karty kursów. W ramach współpracy międzynarodowej pełniłem funkcję przewodniczącego oraz wiceprzewodniczącego polsko – ukraińskich zespołów badawczych. W latach 2011 – 2013 ściśle współpracowałem z Instytutem Technologii i Biznesu Uniwersytetu Kijowskiego filia w Żytomierzu. W okresie 2012 – 2013 byłem przewodniczącym zespołu ds. współpracy naukowo – badawczej przy Kijowskim Instytucie Biznesu i Technologii. Celem zespołu była organizacja konferencji, wspólna publikacja artykułów, wymiana studentów i wykładowców. Większość z podjętych wówczas zadań została zrealizowana. W lutym 2011 roku odbyłem staż naukowy oraz kwerendę biblioteczną w Kijowskim Instytucie Biznesu i Technologii. W latach 2011 – 2012 pełniłem funkcję wiceprzewodniczącego międzynarodowego zespołu badawczego (Jednostką wiodącą był Kijowski Instytut Biznesu i Technologii), którego celem była realizacja projektu badawczego: *Przemiany polityczno i społeczno – ekonomiczne oraz zasady bezpieczeństwa w systemie ustrojowym Polski i Ukrainy*. Efektem działalności zespołu badawczego było powstanie serii wydawniczej zeszytów naukowych: *Społeczeństwo, ekonomia, bezpieczeństwo* zawierających referaty naukowe, ekspertyzy, recenzje. W latach 2009 – 2014 pełniłem funkcję opiekuna kolejnych roczników studiów na kierunku stosunki międzynarodowe, politologia. Uczestniczyłem również w spotkaniach organizowanych przez Radio Kraków, których celem było propagowanie wiedzy o relacjach międzynarodowych szczególnie w odniesieniu do wschodniego wymiaru polskiej polityki zagranicznej. Dwukrotnie w latach 2013 – 2014 zostałem wyróżniony nagrodą Dziekana Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie dla najbardziej efektywnie pracujących naukowo naukowców.

W 2013 roku wziąłem udział w zleconym przez Industrial Union of Donbas - ISD Polska sp. z o. o. projekcie grantowym *Możliwości inwestycyjne koncernu Industrial Union of Donbass w Polsce po 2013 r. w związku z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej*.

Będący wynikiem projektu raport został złożony oraz zaakceptowany przez Departament Prawny i Administracyjny Industrial Union of Donbas - ISD Polska. W 2013 roku zrealizowałem ekspertyzę naukową *Możliwości inwestycyjne koncernu Industrial Union of Donbas na Ukrainie*. Ekspertyza została złożona i zaakceptowana przez tą samą jednostkę koncernu. Pełniłem również funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Organizacyjnego międzynarodowej konferencji naukowej „Turcja i Unia Europejska w XX i XXI wieku” oraz byłem współautorem wniosku do Komisji Krakowskiej Rady Konsultacyjnej Nauki ds. Programu „Krakowskie Konferencje Naukowe” przy Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. W wyniku konkursu ww. Komisja zakwalifikowała konferencję do Programu i przyznała jej dofinansowanie. Uczestniczyłem w ponad 20 konferencjach naukowych o charakterze krajowym i zagranicznym. Zorganizowałem lub byłem współorganizatorem sześciu konferencji krajowych i międzynarodowych:

1. 21 – 22 października 2010, Pińczów, Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Konferencja: *Samorząd – Społeczeństwo – Gospodarka*, Wygłoszony referat: *Gazprom – narzędzie rosyjskiej polityki energetycznej wobec państw UE*,
2. 16 – 17 maja 2012, Tęgorze, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Konferencja: *Bezpieczeństwo Polski Wczoraj i Dziś*, wygłoszony referat: *Założenia, możliwości, perspektywy polskiej polityki energetycznej*,
3. 1 czerwca 2012, Kraków, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Międzynarodowa Ekspertka Konferencja: *Nowe partnerstwo dla lepszej przyszłości: społeczno – gospodarcze, polityczne i socjologiczne aspekty*, wygłoszony referat: *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw postradzieckiej Azji Środkowej*,
4. 5 - 6 czerwca 2014, Kraków, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Międzynarodowa Konferencja: *Turcja i Unia Europejska w XX i XXI wieku*, wygłoszony referat: *Polityka energetyczna Republiki Turcji*,
5. 30 czerwca 2014, Kraków, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Konferencja: *Polityka energetyczna władz polskich w zakresie energii odnawialnej*, wygłoszony referat: *Polityka energetyczna RP w latach 2010 – 2014*,
6. 20 listopad 2014, Kraków, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie, Konferencja: *Bezpieczeństwo Polski w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej w ramach programu 10 lat – Polska w UE* pod patronatem prof. dr hab. Leny Kolarskiej

– Bobińskiej – Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce, wygłoszony referat: *Bezpieczeństwo energetyczne UE*

Zrealizowałem również w ramach badań statutowych i własnych dwa projekty badawcze, których wynikiem było ukazanie się na rynku wydawniczym dwóch monografii: R. Kłaczyński, E. Sadowska, *Postradzieckie państwa Azji Środkowej. Historia, Polityka, Gospodarka, Społeczeństwo*, Kraków 2013, ss. 274 oraz R. Kłaczyński, *Państwa grupy GUUAM. Historia, gospodarka, polityka zagraniczna i wewnętrzna*, Kielce 2013, ss. 246. Współpracuję również z Zakładem Azji i Pacyfiku Polskiej Akademii Nauk w organizacji sympozjów naukowych, badań nad problemami politycznymi, społecznymi oraz gospodarczymi Azji. Jestem również członkiem założycielem międzynarodowego Stowarzyszenia *Integracja, Demokracja, Europa, Edukacja*, którego celem jest działanie na rzecz integracji europejskiej, wymiany studentów, badaczy, opracowywanie programów, działań przyczyniających się do rozwoju i budowania dobrosąsiedzkich stosunków, współpracy i przyjaźni na zasadach równości, wzajemnych korzyści, zaufania i szacunku, zwalczanie negatywnych stereotypów.

Robert Kłaczyński